

ΠΡΟΣΕΓΓΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ...

Μπροστά στην πρόκληση να ζήσουμε σε μια ενιαία ενωμένη κοινότητα ανθρώπων και πολιτισμών, επιτακτική γίνεται η ανάγκη **«το παιδί να γνωρίσει ποιος είναι, την ιστορία και παράδοσή του, και όλα όσα συνθέτουν την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου του αλλά και του κόσμου γενικότερα»**.

Παλαιότερα, το παιδί δεν χρειαζόταν **«μαθήματα πολιτιστικής κουλτούρας»** γιατί οι συνθήκες ήταν πολύ διαφορετικές. Οι σχέσεις των ανθρώπων ήταν πιο στενές. Η φύση, η γειτονιά και οι άνθρωποι λειτουργούσαν πιο απλά και φυσικά. Η παράδοση αποτελούσε μέρος της καθημερινότητας. Η μεταβίβαση της πολιτισμικής κουλτούρας γινόταν χωρίς ιδιαίτερες προσπάθειες. Το παιδί διδασκόταν φυσικά και αβίαστα μέσα από τους ίδιους τους γονείς του, τους ανθρώπους της κοινότητας, τη φύση και το πολιτιστικό του περιβάλλον.

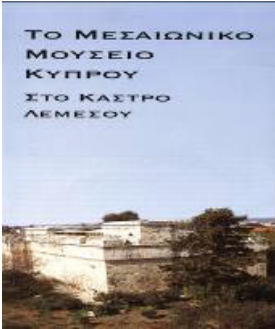
Δυστυχώς στις μέρες μας τα πράγματα έχουν διαφοροποιηθεί. Το μικρό χωριό, η μικρή κλειστή κοινωνία μετατρέπεται σε παγκόσμια κοινωνία. Τα ξένα πρότυπα που σερβίρονται, οι μετακινήσεις πληθυσμών, η προσφυγιά, η πολυπολιτισμικότητα γεννούν νέες ανάγκες και νέα ήθη και ο άνθρωπος, χωρίς να το θέλει, απομακρύνεται από τις ρίζες του. Γίνεται φανερό λοιπόν πως η γνωριμία της νέας γενιάς με την ιστορία και την πολιτιστική της κληρονομιά είναι σήμερα επιβεβλημένη.

Τι εννοούμε όμως όταν λέμε «πολιτιστική κληρονομιά»;

Με τον ευρύ όρο **πολιτιστική κληρονομιά** είναι όλα όσα έφτιαξε ο άνθρωπος στην μακράχρονη ιστορία του. Είναι η παράδοση, τα έθιμα, τα ήθη, η γλώσσα, η μουσική, η θρησκεία, ο πολιτισμός.

Σύμφωνα όμως με την αυστηρή ορολογία της Μουσειακής Εκπαίδευσης, **Πολιτιστική κληρονομιά** είναι βασικά **ο κληροδοτημένος υλικός πολιτισμός**, δηλαδή πράγματα που μπορούμε να αισθανθούμε με όλες μας τις αισθήσεις. Είναι **τα ορατά και απτά κατάλοιπα** (τα τεκμήρια) της ανθρώπινης δημιουργίας όπως ένα κάστρο, μία εκκλησία, ένας μύλος, ένα θέατρο, ένα αρχοντικό, αλλά και ένα ειδώλιο, ένα κόσμημα, μία ενδυμασία κτλ κτλ

Η Μουσειολογία ταξινομώντας αυτά τα τεκμήρια πολιτισμού τα διακρίνει σε δύο είδη: **τα ακίνητα και τα κινητά.**

Ακίνητα τεκμήρια είναι τα κάθε λογής **μνημεία και μουσεία** τα οποία ονομάζουμε μουσειακούς ή αρχαιολογικούς χώρους, π.χ. τα ενετικά τείχη της Λευκωσίας, το μεσαιωνικό κάστρο της Λεμεσού, ο ναός της Αγγελόκτιστης στη Λάρνακα, οι τάφοι των Βασιλέων στην Πάφο, τα τείχη της Αμμοχώστου, το κάστρο του Αγ. Ιλαρίωνα στην Κερύνεια, κτλ. Εδώ είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στους μουσειακούς χώρους περιλαμβάνονται όχι μόνο αρχαίοι αλλά και σύγχρονοι πολιτιστικοί χώροι.

Κινητά είναι όλα τα αντικείμενα που έχουν συλλεγεί κατά καιρούς και εκτίθενται σε κλειστούς μουσειακούς χώρους, τα γνωστά «μουσεία». Κινητά μουσειακά αντικείμενα είναι π.χ. αγάλματα, αμφορείς, κοσμήματα, νομίσματα, ιερά άμφια και πολλά άλλα. Τα μουσεία, ανάλογα με τα εκθέματά τους, διακρίνονται σε μουσεία **εκκλησιαστικά, ιστορικά λαϊκής τέχνης, νομισματικά, ναυτικά, φυσικής ιστορίας, επιστημονικά, τεχνολογικά** κτλ

Ψάχνοντας τα απτά αυτά τεκμήρια, **κινητά και ακίνητα**, μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι κουβαλούν μαζί τους και τα **μη ορατά τεκμήρια**, που δεν είναι τίποτε άλλο παρά όλα τα **κρυφά μηνύματα** που εμπεριέχει κάθε μουσειακό αντικείμενο ή χώρος.

Για παράδειγμα αν παρατηρήσουμε το **άγαλμα του Ηρακλή** που βρίσκεται στο Κυπριακό Μουσείο, στη Λευκωσία, πέρα από τα εξωτερικά χαρακτηριστικά (μέγεθος, χρώμα, σχήμα, υλικό κατασκευής), μπορούμε να βρούμε πολλές άλλες πληροφορίες που κουβαλεί και δεν φαίνονται εκ πρώτης όψεως. Για παράδειγμα να «διαβάσουμε» το «μύθο» που αναδεικνύει η συγκεκριμένη στάση του αγάλματος, να διερωτηθούμε ποια λειτουργία είχε στην συγκεκριμένη ιστορική περίοδο, να φανταστούμε με ποια διάθεση το έφτιαξε ο καλλιτέχνης, να βρούμε ποια ήταν η σχέση του Ηρακλή με την Κύπρο και πολλά άλλα.

Την **«ανάγνωση»** αυτών των μη ορατών τεκμηρίων πάνω στο ορατό υλικό της Πολιτιστικής Κληρονομιάς επιχειρούν να αποκαλύψουν-διδάξουν οι Μουσειοπαιδαγωγοί, οι εκπαιδευτικοί ή άλλοι επιστήμονες μέσα από εκπαιδευτικά προγράμματα που οργανώνουν σε μουσεία και μνημεία.

Γιατί επιλέγουμε ένα μουσείο/μνημείο ως χώρο εκπαίδευσης των παιδιών;

Επιλέγουμε ένα μουσείο ή ένα μνημείο γιατί...

- Περιλαμβάνουν συσσωρευμένη πολιτιστική κληρονομιά
- Αποτελούν χειροπιαστή απόδειξη του παρελθόντος, του παρόντος αλλά και του μέλλοντος
- Παρέχουν αυθεντική γνώση από πρώτο χέρι (τριασδιάστατα αντικείμενα)
- Προσφέρουν πολλαπλές αναπαραστάσεις
- Ενεργοποιούν όλες τις αισθήσεις
- Αποτελούν άριστα παιδαγωγικά εργαλεία

Η γνώση που παρέχει το μουσείο στηρίζεται σε τρισδιάστατα αντικείμενα με τα οποία έρχεται σε άμεση οπτική επαφή. Αυτή η γνώση από **«πρώτο χέρι»** και όχι από βιβλία έχει καταλυτικό ρόλο για το παιδί αφού μία εικόνα αξίζει όσο χίλιες λέξεις. Η διδασκαλία επομένως γίνεται πιο αποτελεσματική αφού χρησιμοποιεί την εμπειρία.

Ποιος είναι ο στόχος των προγραμμάτων Μουσειακής Αγωγής στα πλαίσια του σχολικού προγράμματος;

Σύμφωνα με την Μουσειοπαιδαγωγική Επιστήμη, ο γενικός σκοπός της Μουσειακής Αγωγής είναι **«να φέρει το παιδί στο «μουσείο», να του προσφέρει ένα άμεσο τρόπο γνωριμίας/εξοικείωσης του με την τοπική αλλά και την παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά»**.

Ειδικότερα, η Μουσειακή Αγωγή επιδιώκει:

- Να ανοίξει τη σκέψη του παιδιού προς τον εξωτερικό κόσμο
- Να ευαισθητοποιήσει το παιδί στη μορφωτική αξία των έργων του παρελθόντος και του παρόντος
- Να βοηθήσει το παιδί να συνειδητοποιήσει την ιστορική αλήθεια και πραγματικότητα
- Να δώσει τέτοια εφόδια στο παιδί ώστε να γίνει ένας διαβίου ερευνητής της τέχνης και του πολιτισμού, ώστε να θέλει να προσέρχεται συχνά στο μουσείο/μνημείο για να μαθαίνει και να ανακαλύπτει πολλά, καινούργια, ενδιαφέροντα και σημαντικά πράγματα που θα τα χρησιμοποιεί ως αφετηρία για νέες αναζητήσεις!

Συνακόλουθα στόχος των εκπαιδευτικών προγραμμάτων Μουσειακής Αγωγής είναι να **«διδάξουν/αποκαλύψουν»** τον πολιτισμό με ένα τρόπο εναλλακτικό διαφορετικό από τον τυπικό του σχολείου.

Η μέθοδος που προτείνεται για την προσέγγιση της πολιτιστικής κληρονομιάς δεν είναι το «μάθημα» ή «μαθήματα» αλλά **η εξερεύνηση και η βιωματική μάθηση**. Όλα όσα γίνονται στα πλαίσια ενός προγράμματος πρέπει να γίνονται μέσω παιγνιδιού και ψυχαγωγίας ...μέσω μίας ερωτηματικής διάθεσης κατά την οποία το παιδί «ρωτά και ξαναρωτά» για ό,τι βλέπει και δεν βλέπει... υποδύεται ρόλους...μιμείται ...φαντάζεται....και συμμετέχει στην οικοδόμηση της γνώσης με ένα τρόπο φυσικό και αβίαστο!

Λέγεται πως «όταν το παιδί μάθει το δρόμο του μουσείου και γνωρίσει τη χαρά και την ψυχική και πνευματική καλλιέργεια που του προσφέρει η επαφή του με αυτό, θα μπορεί να επανέρχεται σε αυτό το χώρο για όλη του τη ζωή».

Τα παιδιά συμμετέχοντας σε προγράμματα Μουσειακής Αγωγής μαθαίνουν:

- να «εξερευνούν»...
- να «παρατηρούν»...
- Να «βλέπουν»...
- Να «διαβάζουν» τα μη ορατά τεκμήρια...
- Να ανακαλύπτουν-μαθαίνουν την ιστορική αλήθεια...
- Να μαθαίνουν «κάνοντας»...
- Να αισθάνονται διάφορα συναισθήματα...
- Να ψυχαγωγούνται/διασκεδάζουν...

Από πότε πρέπει να αρχίζει η Μουσειακή Αγωγή;

Η Μουσειακή Αγωγή πρέπει να αρχίζει από τα πρώτα σχολικά χρόνια, από τα χρόνια του Νηπιαγωγείου. Και τούτο γιατί τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού είναι τα πιο καθοριστικά. Σε αυτή την ηλικία **«κατά μέγα μέρος χτίζεται ο άνθρωπος. Σε αυτή την ηλικία μπορεί να θεμελιωθεί μία γόνιμη για το μέλλον σχέση με την πολιτισμό και την τέχνη».**

Επομένως η πρόκληση/πρόσκληση για τον εκπαιδευτικό όλων των βαθμίδων σήμερα είναι πρώτο, να **συνειδητοποιήσει** ότι το παιδί δικαιούται να μάθει την πολιτισμική του κληρονομιά και δεύτερο ως εκπαιδευτικός **να θελήσει** να ανοίξει το σχολείο στον πολιτισμό και να προσφέρει **στα παιδιά αυτό που λέμε Μουσειακή Αγωγή !**

Επίλογος

Κλείνοντας, αισθάνομαι την ανάγκη να απευθύνω τα θερμά μου συγχαρητήρια στις Μουσειοπαιδαγωγούς του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, γιατί μέσα από την εφαρμογή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, με σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις, έχουν καταφέρει όχι μόνο να εξοικειώσουν/ευαισθητοποιήσουν εκατοντάδες εκπαιδευτικούς και χιλιάδες μαθητές με το χώρο του μουσείου/μνημείου αλλά, και να ανοίξουν νέους δρόμους στον τρόπο προσέγγισης της πολιτιστικής κληρονομιάς!

Ταυτόχρονα συγχαίρω και όλους τους εκπαιδευτικούς που συμμετέχουν με τους μαθητές τους στα εκπαιδευτικά προγράμματα. Η προθυμία τους να συμμετέχουν δηλώνει, κατά τη γνώμη μου, τρία σημαντικά πράγματα:

1. Ότι θέλουν να μοιραστούν νέες, διαφορετικές εμπειρίες με τους μαθητές τους!
2. Ότι πιστεύουν στη διαφορετική μορφή μάθησης που προσφέρει το μουσείο !
3. Ότι είναι ευαισθητοποιημένοι εκπαιδευτικοί πάνω σε θέματα Μουσειακής Αγωγής !

Αγαπητοί εκπαιδευτικοί,

Σας εύχομαι να μοιραστείτε με τους μαθητές σας μία ακόμη δημιουργική και ενδιαφέρουσα σχολική χρονιά!

Άννα Δημητρίου - Βιολάρη

Επιθεωρήτρια Δημοτικής Εκπαίδευσης

Συντονίστρια Προγραμμάτων Μουσειακής Αγωγής